

För 200 år sedan sattes Norringarna upp

ANDERS BOJS

1808 låg det svenska riket illa till. I Europa pågick Napoleonkrigen och det gällde att hålla sig utanför. Från 1807 var det inte längre möjligt. Danmark fick se sin huvudstad bombarderad av den engelska flottan och ställde därefter upp på Napoleons sida, vilket slutade illa. Sverige hade tidigare inte varit direkt inbegripet i den stora kampen på det europeiska fastlandet bortsett från kriget kring Pommern 1805-1807, då Wendes artilleriregemente under Carl von Cardell fick inviga sitt ridande artilleri i krigiska sammanhang.

Nu fick Sverige ett ultimatum att ansluta sig till kontinentalsystemet. Det var en märklig variant av ekonomisk krigföring från fransk sida för att komma åt Storbritannien. Genom att inte köpa brittiska varor skulle landet svältas ut! Den ryske tsaren Alexander fick till uppgift av Napoleon – de båda var just då bundsförvanter – att ta kontroll över Sverige. En rysk här föll i februari 1808 in i Finland, som sedan medeltiden varit en del av Sverige. Den svenska fälttågsplanen gick ut på att retirera norrut tills förstärkningar kommit från det svenska moderlandet. Samtidigt skulle ryssen ha den starka fästningen Sveaborg utanför Helsingfors i ryggen och befinna sig i ett läge med risk för angrepp från två håll.

Sedan Sveaborg uppgivits genom förräderi i maj 1808 var den ursprungliga fälttågsplanen överspelad. Ett antal större eller mindre slag utspelades, ofta till rysk favör. I september 1809 avstod Sverige från Finland i freden i Fredrikshamn. En av dem som skiljt sig med den äran i detta bedrövliga fälttåg var Georg Carl von Döbeln, chef för Björneborgsbrigaden. Han blev 1812 förste chef för det nyupp-satta Norra skånska infanteriregementet.

I kriget 1808 hade efter förebild av den franska värnpliktsarmén satts upp ett så kallat lantvärn. Alla ogifta män mellan 20 och 25 års ålder skulle stå till tjänst och av dessa togs

Georg Carl von Döbeln

30.000 man ut för en miserabel tjänstgöring. Allt saknades – befäl, beklädnad, bevapning. Mat fattades liksom sjukvård. Dödligheten var stor, dock inte genom kulor och krut utan genom vanvård. Nära en femtedel dog i dysenteri, den så kallade lantvärnssjukan. Hela institutionen kom i vanrykte.

En följd av de bedrövliga förhållandena under detta krig var att 1810 års riksdag beslöt att upprätta en särskild undervisningsanstalt för utbildning av så kallade fältläkare, varmed förstods underläkare ”för krigsbruk” med en kortare utbildning än vanliga läkare, för att avhjälpa de värsta bristerna. Det blev Karolinska institutet, än idag existerande som ett flaggskepp för svensk medicinsk forskning och undervisning.

Det var en turbulent tid. Den 13 mars 1809 avsattes den hårt belastade och smått vansinnige kungen Gustaf IV Adolf genom en militärkupp och han och hans son, kronprins Gustaf, miste sina rättigheter till den svenska tronen. På en inkallad riksdag ändrades statskicket från kungligt envælde till maktodelning mellan konung och riksdag. Den nya regeringsformen från 1809 var ända fram till 1974 Europas äldsta skrivna författning.

Ny kung efter Gustaf IV Adolf blev hans slitne och barnlöse farbror, som kung Karl XIII. Ny kronprins blev efter en parentes med den danske prinsen Christian/Karl August, som dog i ett slaganfall på Kvidinge hed i maj 1810, den franske marskalken Jean Baptiste Bernadotte, i Sverige kallad Karl Johan. Han valdes på en riksdag i Örebro 1810 och till hans fördel räknades att han 1806 behandlat tillfångatagna svenska officerare i Pommern väl. De som valt Bernadotte väntade sig en återerövring av Finland, men Bernadotte begrep bättre. Sveriges chanser mot stormakten Ryssland var små. Bättre att inrikta sig på att ta Norge från Danmark, vilket avsevärt skulle förbättra Sveriges militärstrategiska läge.

1812 års politik kallas den nya linjen, som via ett fälttåg i Tyskland med deltagande av såväl Wendes artilleriregemente som en fältbataljon ur det nyuppsatta Norra skånska infanteriregementet berövade Danmark Norge i freden i Kiel i januari 1814. Danmark fick i gengäld Svenska Pommern som dock året därpå vandrade vidare till Preussen. Efter en kort militärpromenad in i Norge och garnisonstjänst i Fredrikstad hemförlovades Norringarna. Soldaterna, både de indelta och sedermera de värnpliktiga, fick leva i fred fram till indragningen av regementet 1994.

Emellertid hade höga vederbörande inte tagit tillräcklig varning av motståndet mot lantvärnet. Riksdagen beslöt att ett så kallat förstärkningsmanskap skulle ersätta lantvärnet i händelse av krig för att med en styrka av 50.000 man hjälpa den indelta armén. När låtsaskriget med England bröt ut i april 1811 inkallades detta förstärkningsmanskap, vilket föranledde oroligheter inte minst

Minnestenen på Döängen vid Klågerup

i Skåne. Speciellt kända är kravallerna vid Klågerup, där kanske så många som 40 protesterande bondsöner och drängar mejades ned av värvade husarer. Av de överlevande dömdes 34 till döden. Tre av dödsdomarna verkställdes.

Förstärkningsmanskapet ersattes redan vid 1812 års riksdag av beväringssinrättningen, som sakteliga utvecklades med allt längre övningstider för de inkallade. 1901 var det dags att ersätta denna institution med en regelrätt värnpliktsarmé, definitivt avskaffad 2010. 1811 beslöts också att dittills ”oroerad” jord skulle läggas ut på rotar och sätta upp soldater. I Skåne med all oroerad adelsjord innebar det utrymme för två nya regementen, Norra respektive Södra skånska infanteriregementena. I skrivande stund finns endast Södra skåningarna kvar. Vi hoppas att så ska förbli. Regimentet har en viktig uppgift i Skånes och Sveriges försvar.

Lördagen den 4 Maji 1811.

Allmän Kungörelse.

Som, i anledning af Rikets Ständers, wid Riksdagen åren 1809 och 1810 fattade Beslut, Förstärknings-Manskap til Rikets försvar, i händelse det af fiendelig Magt blefve hotadt och oroadt, skulle med det uttryckeliga förbehåll uppsättas, at en ny Roterung af all i Riket befintlig oroerad Jord, med undantag af sådane Boställen, som af i tjänstvarande Militaire Personer innehaftas, bde föregå, Kongl. Maj:ts genom ankommen Skrifvelse af den 5 Februarii nästl. i näder updragit mig, at jemte tillkallade i Deten boende kunnige och ojäfwige personer af alla fyra Rikts-Stånden, tvåanne af hwar stånd, en sådan ny Roterung i detta Län verkställas: Alltså och då jag, til underdånigste följte af hwad Kongl. Maj:ts sålunda i näde befalldt, utsatt dag til

Denna allmänna kungörelse om utskrivning av förstärkningsmanskapet hade sin upprinnelse i att riksdagarna i Stockholm 1809 och i Örebro 1810 – då även ny tronföljare valdes – beslutat om extra rotering för all oroerad jord i landet. Kongl. Maj:ts kungörelse var signerad CARL JOHAN, Stockholms slott den 23 april 1811.

Bildsvep från Norringarnas 200-årsjubileum den 10 september 2011

(foto Inger Larsson)

*Den Kongelige Livgardes Tambourkorps
var ett uppskattat inslag i Musikparaden
genom staden*

*Kristianstadsonen och Norringen, tillika Sveriges
överbefälhavare, general Sverker Göranson i talar-
stolen på Stora Torg*

Sexspann från Wendes Militärhistoriska Förening

Trumslagare ur Eslövs Hemvärnsmusikkår

*En veteran, stridsfordon 90 från P 7 som en gång
var Norra skånska regementets stolthet, paraderar
på Stora Torg*

En fanvakt av äldre gentlemän